

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра права (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК З

 Ганна ЛІХОНОСОВА

**СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ ТА АВІАЦІЙНО-КОСМІЧНОГО
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

(назва навчальної дисципліни)

Дисципліна індивідуального вибору 2

(назва вибіркової категорії)

Галузі знань: 02 *Культура і мистецтво*, 03 *Гуманітарні науки*, 05 *Соціальні та поведінкові науки*, 07 *Управління та адміністрування*, 08 *Право*, 26 *Цивільна безпека*, 28 *Публічне управління та адміністрування*

Спеціальності: 029 *Інформаційна, бібліотечна та архівна справа*, 035 *Філологія*, 051 *Економіка*, 053 *Психологія*, 071 *Облік і оподаткування*, 072 *Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок*, 073 *Менеджмент*, 075 *Маркетинг*, 081 *Право*, 262 *Правоохоронна діяльність*, 281 *Публічне управління та адміністрування*

Освітні програми: усі освітні програми відповідних спеціальностей

Форма навчання: денна, заочна

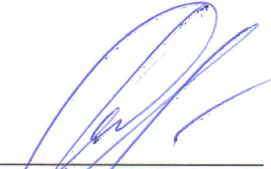
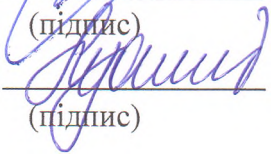
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Харків 2024 рік

Розробники:

д-р юрид. наук, професор Н. Є. Філіпенко

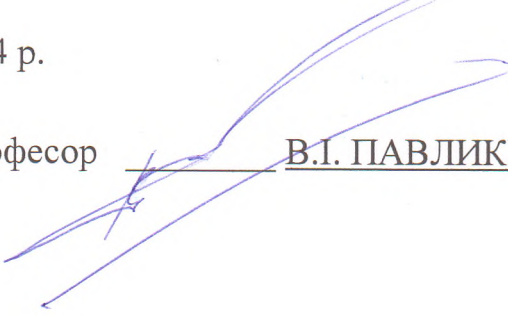
канд. юрид. наук, доцент С. Ю. Лукашевич

(підпис)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри 702

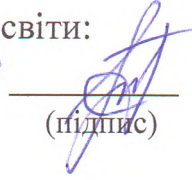
Протокол № 12 від «24» травня 2024 р.

Завідувач кафедри д-р юрид. наук, професор

В.І. ПАВЛИКІВСЬКИЙ

Погоджено з представником здобувачів освіти:

другого (магістерського) рівня в.о. 262102

(підпис)

Ів. Лавренко
(ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладачів

Філіпенко Наталія Євгенівна, доктор юридичних наук, професор.

E-mail: n.filipenko@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять питання методики та методології наукової діяльності, етики наукових досліджень, проблеми правового регулювання, організації та здійснення превентивної діяльності органами Національної поліції України, питання протидії кримінальній кіберпротиправності; актуальні напрями забезпечення безпеки критичної інфраструктури; права людини та їх забезпечення під час здійснення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів; теоретико-правові та організаційно-тактичні питання забезпечення державної політики протидії злочинності на об'єктах аерокосмічної галузі як складової критичної інфраструктури України.

Викладає дисципліни: «Кримінологія», «Міжнародне право», «Кримінальне право», «Правові засади запобігання та протидії корупції», «Міжнародне кримінальне право та міжнародне співробітництво в сфері запобігання злочинності», «Актуальні питання судової експертизи».

Лукашевич Сергій Юрійович, кандидат юридичних наук, доцент.

E-mail: s.lukashevych@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять теоретичні та прикладні проблеми сучасного наукознавства, методологія кримінології, методика кримінологічних досліджень, проблеми запобігання та протидії злочинності й корупції, превентивної діяльності суб'єктів запобігання та протидії злочинності й корупції, засади правового забезпечення стійкості та безпеки критичної інфраструктури України.

Викладає дисципліни: «Кримінологія», «Правові засади запобігання та протидії корупції», «Міжнародне кримінальне право та міжнародне співробітництво в сфері запобігання злочинності», «Кримінальний аналіз та основи профайлінгу», «Правові засади стійкості та безпеки критичної інфраструктури України».

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – за навчальним планом;

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість кредитів ЄКТС – 3, у тому числі аудиторних – 48 годин для денної форми навчання (10 годин для заочної форми навчання), загальна кількість годин – 90. Розподіл аудиторного навантаження та часу на самостійну роботу визначається навчальним планом освітньої програми, до складу якого входить вибіркова дисципліна.

Форми здобуття освіти - денна, (заочна), дистанційна.

Дисципліна – вибіркова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні роботи, самостійна робота здобувача освіти.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов’язкові попередні дисципліни (пререквізити) – для вивчення курсу студенти не потребують спеціальних знань, проте, бажаними є наявність базових компетентностей з Правознавства.

Необхідні обов’язкові супутні дисципліни (кореквізити) – оскільки курс є вибіркоким та спрямованим на розвиток загальних компетентностей, необхідних супутніх дисциплін не передбачено. Компетентності, набуті протягом вивчення курсу, можуть бути застосовані для аналізу різних аспектів сучасного стану суспільства, правової системи та формування свідомої, активної, відповідальної громадянської та світоглядної позиції.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Надання здобувачам вищої освіти необхідного обсягу спеціальних юридичних знань у галузі експертного забезпечення правосуддя в Україні в умовах інтеграції правової системи нашої країни до системи законодавства країн-членів Європейського Союзу, що сприятиме розвитку креативного мислення, вдосконаленню навичок щодо здатності самостійного прийняття рішень та орієнтації у зазначеній галузі знань в умовах реалізації наукової діяльності; формування необхідних знань та практичних навичок для розв’язання питань проведення судових експертиз у кримінальному та адміністративному провадженнях за фактами втручання у діяльність об’єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту. Також здобувачі оволодіють знаннями щодо проведення судової експертизи на об’єктах критичної інфраструктури та авіаційно-космічного комплексу України при авіатрощах та інших надзвичайних подіях.

Завдання:

- сформувати та розвинути у здобувачів вищої освіти глобальні, загальні і професійні компетентності;
- оволодіння здобувачами організаційними і методичними способами попередження правопорушень на об’єктах критичної інфраструктури та повітряного транспорту;
- навчитися застосовувати набуті теоретичні знання при вирішенні конкретних практичних завдань щодо здійснення судових експертиз на об’єктах критичної інфраструктури та авіаційно-космічного комплексу України при авіатрощах та інших надзвичайних подіях;
- формування практичних навичок системного аналізу кримінологічної політики держави та розроблення рекомендацій щодо запобігання втручанням у діяльність об’єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту на основі власних спостережень та досліджень інших авторів.

4. Перелік компетентностей

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК).

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності під час юридичного супроводження діяльності забезпечення суб'єктів підприємництва, об'єктів авіаційно-космічної інфраструктури та повітряного транспорту.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію щодо системного вирішення проблем забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності під час забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на і суспільні відносини у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Очікувані результати навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання щодо забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН 3 Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження

ПРН 8 Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН 9 Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг у сфері забезпечення суб'єктів підприємства, критичної інфраструктури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

ПРН 11. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

ПРН 10 Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 12. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів у сфері забезпечення об'єктів критичної інфраструктури та авіаційно-космічного комплексу України при авіатрощах та інших надзвичайних

подіях тощо.

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

5. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

СУЧАСНІ ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Тема 1. Історія, сучасний стан та перспективи розвитку судових експертиз.

Обсяг аудиторного навантаження – 8 год.:

Лекція 6 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год.: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем.

Самостійна робота 4 год.: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Ефективність вітчизняного судочинства багато в чому залежить від рівня застосування потенціалу сучасних судових експертиз, своєчасного їх проведення та вмілого використання. Володіючи спеціальними знаннями, що представляють акумуляцію пристосованих для цілей доказування по кримінальному провадженню досягнень науково-технічного прогресу, експерти здатні внести неоціненний внесок у діяльність по встановленню обставин розслідуваних кримінальних правопорушень. Судова експертиза – багатозначне поняття, яке в практичному плані означає судово-експертну діяльність, науковому – галузь знань, процесуальному – джерело доказів, у доказуванні – засіб доказування, гносеологічному – особливий вид дослідження, правозастосовному – процес та результати застосування спеціальних знань.

Розгляд проблем проведення та використання судових експертиз актуально в теперішній час з декілька причин. По-перше, в останні роки відбуваються зміни способів підготовки, вчинення і приховування кримінальних правопорушень, збільшується кількість тяжких та особливо тяжких діянь, які досить ретельно плануються й учиняються професійно-підготовленими особами й організованими злочинними групами. При вчиненні даних кримінальних правопорушень використовуються, як правило, сучасні досягнення науки й техніки, що ускладнює діяльність слідчого і вимагає від нього застосування в ході розслідування

використання спеціальних знань, правильного розуміння сутності висновку експерта, відокремлення доказів даного виду від інших, а також порядок їх збирання і оцінки. Звідси підвищується значення висновку експерта як джерела доказів у процесі доказування у кримінальному й адміністративному провадженні. По-друге, сучасні можливості судових експертиз постійно зростають. Це відбувається як за рахунок появи нових кримінально-релевантних об'єктів, так і в результаті розробки нових методів і методик експертного дослідження. Розширюються області застосування вже існуючих судових експертиз і виникають нові їх роди та види. Підвищення ефективності результатів експертних досліджень в розслідуванні кримінальних правопорушень, інтеграція та диференціація наукових знань вимагає подальшого дослідження наукових основ судових експертиз, удосконалення наукового апарату.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Тема 2. Предмет та завдання судових експертиз. Об'єкти і класифікація судових експертиз.

Обсяг аудиторного навантаження – 3 год.:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 1 год.: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем.

Самостійна робота 2 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі. навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Проведення судової експертизи є найбільш поширеною формою використання спеціальних знань під час кримінального та адміністративного проваджень. Використання її можливостей органами досудового розслідування та судом сприяє підвищенню ефективності їх діяльності. Враховуючи вказану обставину, дослідження положень, що стосуються цього інституту, має важливе як теоретичне, так і практичне значення. Об'єкт судової експертизи є окремим її елементом, під яким розуміється сліди, речі або факти, що встановлені іншими процесуальними джерелами, дослідження яких на основі спеціальних знань експерта надає останньому можливість встановити обставини, що складають предмет експертизи або обґрунтувати неможливість їх встановлення. Предмет експертизи як фактичні дані (факти, обставини провадження), що досліджуються

і встановлюються на підставі спеціальних знань з галузі криміналістики, природних та технічних наук завдяки вирішенню питань, що поставлені перед експертом у зв'язку з розслідуванням і розглядом кримінального та адміністративного проваджень. Предмет експертизи при всій його важливості не може бути єдиним та достатнім критерієм розмежування окремих видів експертиз та визначення компетенції експерта. Таким критерієм може бути лише сукупність трьох елементів – предмета, об'єкта та методів (методик) експертного дослідження.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Тема 3. Судові експертизи у змагальному кримінальному процесі України. Залучення експерта під час досудового розслідування.

Обсяг аудиторного навантаження – 3 год.:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 1 год.: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем.

Самостійна робота 4 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Змагальність передбачає таку побудову кримінального процесу, за якою функції обвинувачення і захисту відокремлені від функції вирішення справи, виконуються суб'єктами, які мають рівні права у збиранні та наданні доказів, їх дослідженні та доведенні їх переконливості перед судом (ст. 22 КПК України), заявлені відводів і клопотань, виступах у судових дебатах, оскарженні процесуальних рішень. Суд створює умови, необхідні для реалізації сторонами їх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків і здійснення, і розглядає справу. Отже, ознаками змагальності є наявність: двох протилежних сторін – обвинувачення і захисту. Для повноцінного змагання необхідна присутність сторін у суді; процесуальної рівності сторін; незалежного суду, що надає можливість визначити змагальність як форму процесу, у якій спір сторін вирішується незалежним судом. Для змагального процесу характерний такий правовий статус його основних учасників, який забезпечує виконання функцій обвинувачення, захисту й вирішення справи незалежним судом. Змагальність – це умова і спосіб досягнення істини у кримінальній справі. КПК України проголошує, що експертиза проводиться за зверненням сторони кримінального

провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин необхідні спеціальні знання та визначає порядок залучення експерта стороною обвинувачення за наявності підстав для проведення експертизи, у тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого. Проте особливості призначення, проведення і використання результатів конкурентних експертиз у нашому процесі не вирішені до кінця і викликають певні проблеми наприклад, це правова регламентація їх проведення в недержавних експертних установах. Закон України «Про судову експертизу». Ст. 7 зазначає, що судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також у випадках і на умовах, визначених цим Законом, судові експерти, які не є працівниками зазначених установ. Існують певні умови для становлення і розвитку інституту конкурентної експертизи. Доцільно законодавчо її закріпити у кримінальному і в цивільному судочинстві. Термін «конкурентна експертиза» вписується в Систему правовідносин, що виникають у змагальному процесі, який побудований не тільки на протиставленні функцій обвинувачення і захисту, а й на наявності рівних можливостей сторін у реалізації своїх законних інтересів. Її застосування можливо лише в тих випадках, коли йдеться про експертизу в експертній установі (або експертом), що не знаходиться у відомстві, яке здійснює розслідування кримінальної справи, і її проведення не сплачено громадянами (або їх представниками). «Конкурентна експертиза» має свої особливості: наявність вимоги сторін про проведення незалежної експертизи поза органом, що проводить розслідування; задоволення цієї вимоги органами розслідування або судом, призначення ними експертизи спеціалістам інших відомств, недержавним спеціалізованим експертним установам або приватним експертам, які мають ліцензію на проведення відповідного дослідження.

«Конкурентна експертиза» проводиться незалежними експертами після того, як одна із сторін поставила під сумнів висновки експертизи, проведеної в державній установі.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Тема 4. Загальні положення тактики проведення судових експертиз. Дослідження, оцінка і перевірка висновку експерта. Тактика допиту експерта. Обсяг аудиторного навантаження – 4 год.:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год.: розв'язання прикладних завдань. Завантажена у

систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем.

Самостійна робота 8 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

У сучасній спеціальній літературі увага акцентується на тому, що об'єктом дослідження криміналістичної тактики стає не тільки діяльність слідчого щодо застосування технічних засобів, тактичних прийомів і методів отримання, дослідження і використання інформації з метою встановлення істини, але і діяльність прокурора, судді, захисника, експерта, працівника оперативного підрозділу та інших осіб, які беруть участь у судочинстві. Визначення співвідношення експертизи зі слідчими (розшуковими) діями має не тільки теоретичне але й практичне значення для розробки тактики її проведення, типізації експертних ситуацій, що виникають на етапах підготовки, провадження експертиз, оцінки та перевірки результатів експертних досліджень. Виключення експертизи із системи слідчих дій оставляє поза увагою розробку тактичних прийомів з підготовки матеріалів до проведення експертного дослідження і наступного використання результатів експертиз під час кримінального провадження. Розглянемо властивості та структуру слідчих дій, експертизи та їх взаємозв'язок. Для того, щоб визначити місце експертизи у системі засобів доказування, необхідно розглянути фактичні й правові засади, сутність, цілі слідчих (розшукових) дій та зіставити їх із експертизою.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Тема 5. Судові експертизи у структурі тактичних операцій.

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год.:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год.: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем.

Самостійна робота 4 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Проведення експертизи тісно взаємопов'язане з іншими слідчими діями, організаційними і оперативно-розшуковими заходами, направленими на вирішення завдань розслідування. У криміналістиці вказаний комплекс дій та заходів називається «тактичною операцією». Можна виділити кілька видів

типових тактичних операцій, що здійснюються на визначених двох етапів розслідування злочинів і обов'язково включають проведення експертиз. Для початкового етапу кримінального провадження типовим є перелік таких завдань: 1) встановлення місця, часу та інших обставин вчинення злочину, а також виявлення, фіксація та вилучення його слідів; 2) встановлення, пошук і затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину; 3) збирання доказів, достатніх для повідомлення про підозру, хоча б за одним епізодом злочинної діяльності.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Тема 6. Сучасні концепції інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год.: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем.

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Для судової експертизи інтерес представляють питання застосування інформаційних систем і процеси перетворення інформації, які є обов'язковою умовою її функціонування. У залежності від конкретних умов, особливостей вихідної інформації, кількості її проміжних приймачів і споживачів, процес передачі інформації, її руху від джерела до кінцевого адресата може бути багатоступеневим; інформаційний сигнал і кожен із проміжних елементів цієї мети можуть змінювати свою фізичну природу і характер пристроїв. У зв'язку з цим у загальній проблематиці оптимізації інформаційних процесів дуже актуальними є такі питання, як ізоморфність (взаємна однозначність) інформації і її сигналу, повнота й об'єктивність передачі, можливість (здатність) її сприйняття приймаючим суб'єктом або технічним пристроєм .

Інформаційні процеси - послідовна зміна стану та/або уявлення про інформацію в результаті дій, які з нею можна виконувати. У загальному вигляді схема передачі інформації можна представити наступним чином: джерело інформації - передача інформації (канал передачі) - приймач інформації.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Тема № 7. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду проведення судово-експертної діяльності у кримінальному і адміністративному процесі.

Обсяг аудиторного навантаження - 5 год:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 1 год.: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем.

Самостійна робота 2 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Розкриваючи організаційні проблеми діяльності судово-експертних установ європейських країн, слід зазначити, що в цілях об'єднання їх зусиль у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю, а також у цілях підвищення якості розкриття і розслідування злочинів потрібна наявність у європейських правоохоронних органів схожих організаційних принципів і оперативної практики. З наукової позиції, будь-яка модель правоохоронної системи держави виникає і розвивається під впливом великої кількості чинників у конкретних історичних умовах окремо взятої країни, а, означає, незважаючи на загальні закономірності і принципи організації і функціонування суто індивідуальна та має і переваги, і недоліки. У Європейських державах здавна були відомі дві основні організаційні форми судової експертизи. Визначальним моментом для першої з них виявилася орієнтація на спеціальні, зокрема й експертні установи, для другої – на конкретних фахівців, занесених у списки судових експертів. Остання організаційно- процесуальна форма судової експертизи в середині минулого століття була відома в соціалістичних європейських країнах як інститут присяжних експертів. Суть інституту присяжних експертів полягала в тому, що проведення експертиз доручалося фахівцям, що прийняли присягу. У країнах ЄС на сьогодні також закріплені дві основні організаційні форми судової експертизи. Перша – орієнтація на спеціальні (зокрема й експертні) установи, друга – орієнтація на конкретних фахівців, внесених у списки судових експертів або тих, що отримали ліцензію на право проведення судової експертизи.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді

за однією з рекомендованих тем.

2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Тема 8. Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України.

Обсяг аудиторного навантаження – 3 год.:

Лекція 2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 1 год: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем

Самостійна робота 2 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Посідаючи особливе місце у системі забезпечення правосуддя, судово-експертні установи мають відігравати більшу роль у докорінному покращенні використання антикриміногенного потенціалу держави і суспільства. Під час практичного формування методології дослідження кримінологічної діяльності судово-експертних установ методикою кримінологічного вивчення необхідно всебічно охоплювати значний обсяг інформації, яка випливає з результатів проведення конкретного виду експертизи в межах кримінального провадження, як-то: спосіб вчинення кримінального правопорушення, специфіка механізму формування індивідуальної злочинної поведінки, обставини, які обумовили (полегшили) вчинення конкретного злочину й інформація про знаряддя вчинення злочину. На підставі цієї інформації в поєднанні з вже наявною кримінологічною інформацією про злочинність та її окремі види здійснюється розроблення науково обґрунтованих заходів, спрямованих на вдосконалення профілактичного впливу з боку правоохоронних органів на окремі чинники злочинів. Основними завданнями кримінологічної діяльності державних і недержавних судово-експертних установ України є такі: розроблення та вдосконалення методів і прийомів виявлення причин та умов кримінальних правопорушень, виявлення та дослідження особливостей типових результатів експертного дослідження, надання на їх основі пропозицій і рекомендацій з попередження кримінальних правопорушень, визначення комплексу найбільш дієвих профілактичних заходів щодо захисту різних об'єктів попереджувального впливу та розроблення заходів попередження певного виду кримінальних практик.

Мета діяльності таких спеціалізованих суб'єктів протидії злочинності полягає у здійсненні впливу на обставини, які детермінують вчинення кримінального правопорушення, у зв'язку з їх виявленням під час проведення судової експертизи або участі експерта у слідчо-судових діях або під час узагальнення експертної практики шляхом розроблення науково обґрунтованих

пропозицій і рекомендацій спеціально-кримінологічного (превентивного) характеру, спрямованих на недопущення у майбутньому потенційно можливих протиправних проявів.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі чи написання в аудиторії).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ НА ОБ'ЄКТАХ КРИТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ ТА АВІАЦІЙНО-КОСМІЧНОГО
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ПРИ АВІАТРОЩАХ ТА ІНШИХ
НАДЗВИЧАЙНИХ ПОДІЯХ**

Тема 9. Використання спеціальних знань при виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері комп'ютерної інформації та високих технологій за фактами втручання у діяльність об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту при авіатрощах та інших надзвичайних подіях.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем

Самостійна робота 8 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

Розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням комп'ютерних засобів, в даний час не може бути здійснено без

використання спеціальних знань в області сучасних інформаційних технологій. Важливим аспектом тут є те, що експерт, володіючи спеціальними знаннями і відповідною кваліфікацією, в змозі вирішити найскладніші питання, що ставляться перед ним з боку слідчих, суддів та інших представників правоохоронних та правозастосовних органів. Особливості виявлення і дослідження криміналістично-значимої комп'ютерної інформації пов'язані, перш за все, з тим, що дана область спеціальних знань включає в себе ряд досить різномірних наукомістких напрямів, таких як електроніка, електротехніка, інформаційні системи і процеси, радіотехніка та зв'язок, обчислювальна техніка (у т.ч. програмування) і автоматизація. Такі кримінальні правопорушення носять найчастіше латентний характер, не залишають видимих слідів і складні з точки зору розкриття і збирання доказової інформації в зв'язку з широким застосуванням засобів віддаленого доступу, захисту даних тощо. Як і будь-який інший рід судової експертизи, потреба в якому виникла з кінця ХХ століття з появою нових видів злочинів і вдосконаленням технічних засобів (генетична, лінгвістична), комп'ютерна експертиза пройшла всі стадії розвитку - від формулювання предмета і завдань, визначення термінології до формування сучасної академічної та методичної школи, що відповідає вимогам кримінального процесу, технічним вимогам дослідження об'єктів високих технологій. На різних стадіях формування даного роду експертиз застосовувалися різні найменування (програмно-технічна, інженерно-комп'ютерна, судово-технічна експертиза інформаційно-обчислювальних систем, інформаційно-технічна, інформаційно-технологічна експертиза, судово-кібернетична експертиза). Сьогодні використовується термін «комп'ютерно-технічна експертиза», який застосовується в судово-експертних установах Міністерства юстиції України. Основним завданням експертів, при здійсненні ними комп'ютерно-технічної експертизи є відповідь на питання, що вимагають спеціальних знань в області «форензик» (комп'ютерної криміналістики) - знань про методи пошуку, закріплення і дослідження цифрових доказів за злочинами, пов'язаними з комп'ютерною інформацією (кіберзлочинів).

Розвиток нанотехнологій і зрощування нейротехнологій, становлення психотехнічних експертиз, технологій географічних інформаційних систем в життя суспільства і держави, активне впровадження принципово нових технологій, заснованих на телекомунікаційних та інформаційних складових, свідчать про важливість подальшого розвитку вже існуючих та формування нових напрямків комп'ютерно-технічної експертизи, особливо при розслідуванні інцидентів за фактами втручання у діяльність об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту, при авіатрощах та інших надзвичайних подіях.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Тема 10. Можливості судової експертизи в межах кримінального провадження за фактами авіатрощ та інших надзвичайних подій.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.:

Лекція 4 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Практичне заняття 2 год: Усне опитування, тестування. Завантажена у систему Mentor матеріалу з підготовки до заняття та оцінка викладачем

Самостійна робота 6 год: Опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми:

У багатьох випадках установлення фактів втручання у діяльність об'єктів критичної інфраструктури та повітряного транспорту потребує дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки чи мистецтва. Для вирішення цих завдань Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає залучення експерта або спеціаліста, тобто осіб, які володіють науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, мають право на проведення експертизи або участь в інших процесуальних діях і яким доручено дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та надати висновок чи консультацію з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери їх знань (ст. 69, 71 КПК України). Отже, спеціальні знання в кримінальному провадженні використовуються у двох формах: у разі залучення спеціалістів під час окремих слідчих (судових) дій і в межах проведення експертизи. Під час експертизи, на відміну від інших процесуальних дій, істотні в справі факти можуть установлюватися за відсутності слідчого (або суду). Ця особливість дає змогу пояснити, чому законодавець передбачив систему додаткових процесуальних гарантій, дотримання яких покликане сприяти достовірному, вичерпному й об'єктивному встановленню фактів експертом та всебічній перевірці його висновків слідчим і судом.

Експертизу слід призначати лише тоді, коли в цьому дійсно є потреба, коли без відповіді експерта на певні питання неможливо встановити істину у справі. Саме дослідження причин авіакатастроф надає достатні підстави для залучення судових експертів, спеціалістів, судових медиків. Як зазначають науковці та експерти-практики, на початку розслідування обов'язково проводиться огляд уламків на місці події з метою з'ясування загальної картини обставин авіатрощі. Окрім того, встановлюють точку початкового удару, простежують шлях літака, відшуковуючи мітки на землі та предметах оточуючої обстановки. Визначають можливу траєкторію літака, кут і швидкість приземлення, керованість і наявність руйнування конструкції перед зіткненням. Фотографують усю ділянку із загальною картиною уламків та їх стан, а також окремі ділянки й елементи конструкцій, приділяючи особливу увагу приладам, положенню ручок управління в кабіні, налаштуванням, установці автопілоту, положенню паливних кранів,

перемикачів, положенню поверхонь управління, підозрілим обривам або прогинам, положенню лопатей гвинтів, важелів управління двигунами в кабіні та на двигуні, пошкоджень від пожежі, слідах на землі під час падіння, положенню крісел і прив'язних ременів.

Досить ефективно використовувати на місці пригоди безпілотні літальні апарати (БПЛА), або, як їх ще називають, дрони, які надають дослідникам ряд можливостей і переваг, наприклад: швидке розгортання (на відміну від пошуково-рятувальних служб, дрони можуть бути розгорнуті в лічені хвилини після прибуття на місце авіатрощі); повний контроль (оператор контролює траєкторію польоту і кут огляду, тому може розташувати камеру в оптимальному положенні; висока якість зйомки (сучасні БПЛА оснащені якісними камерами зі стабілізацією зображення); легкий перезапуск, за необхідності знімати додаткові кадри; може працювати в умовах поганої видимості та низької хмарності. Також безпілотні літальні апарати можна тримати близько до дерев і уламків, щоб отримувати зображення крупним планом, не порушуючи їх розташування. До того ж сучасні БПЛА – це пристрої так званого «широкого профілю використання», які можливо дуже швидко перепрограмувати із виконання однієї функції (наприклад, екологічні дослідження) до потреб роботи в екстремальних умовах на місці авіакатастрофи. Потім, із залученням фахівців, складається схема розташування уламків, вантажів, тіл мертвих і живих людей, міток на місцевості й точок, звідки зроблено фотографування. Водночас особлива увага звертається на точку першого дотику із землею, довжину та глибину слідів ковзання, перешкоди (дерева, чагарник тощо), положення основного уламка (фюзеляжу), відстань, напрям, взаємне розташування основних деталей, положення інших деталей, напрямок польоту тощо. На основі отриманих даних можливим є створення 3D- моделі місця катастрофи.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.
3. Переклад іноземних текстів установлених обсягів з актуальних питань теми.

Формування компетентностей: ІК; ЗК 1, ЗК2, ЗК3, ЗК7, ЗК11, ЗК 13-14; СК3; СК4; СК.7-8; СК9; СК11- 16.

Результати навчання: ПРН1,3; ПРН 8-17.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

7. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, практична робота.

Сторінка курсу на платформі Mentor (персональна навчальна система)	На сайті НАУ розміщено курс «Судові експертизи щодо об'єктів критичної інфраструктури та авіаційно-космічного комплексу України», який включає: лекції, практичні завдання, ситуаційні завдання, презентації, рекомендовану література та законодавство. https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=8291
---	---

8. Методи контролю

Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни.

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів.

По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає залік

9. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...0.5	12	0...6

Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...10	1	0...10
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...0.5	4	0...2
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...12	5	0...60
Модульний контроль	0...17	1	0...17
Усього за семестр			0...100

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Досягненню ними належного рівня **компетентності**, який за підсумками навчання визначається за такими критеріями:

Відмінно (90-100). "Відмінно" – теоретичний зміст дисципліни (курсу) засвоєний студентом повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом повністю сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.

Добре (75-89). Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота має декілька незначних помилок або одну-дві значні помилки.

Задовільно (60-74). Теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково, деякі практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, частина передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, відповідь (в усній або письмовій формі) фрагментарна, непослідовна.

Незадовільно (0-59): студент має фрагментарні знання, що базуються на попередньому досвіді, але не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);

- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку 20 балів);

- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);

- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);

- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);

- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);

- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);

- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);

- написання реферату /презентації, доповіді (5 балів);

- участь у не менше заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);

- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

10. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і

правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

11. Методичне забезпечення

1. Сторінка курсу на платформі **Mentor** (персональна навчальна система). На сайті НАУ розміщено курс «Актуальні питання судової експертизи», який включає: лекції, практичні завдання, ситуаційні завдання, презентації, рекомендовану літературу та законодавство. <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=8291>

12. Рекомендована література

Законодавство

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=комп#w1_11
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI(в редакції від 11.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

6. Стратегія національної безпеки України. Указ Президента України №121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
7. Стратегія воєнної безпеки України. Указ Президента України № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
8. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року з Протоколами: прийнята резолюцією 55/25 ГА ООН від 15.11.2000 р. // Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори. Київ, 2006. С. 554–606.
9. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text
10. Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 року з Додатковими протоколами 1978 та 2001 року до неї; ратифікована Законом України від 16 січ. 1998 р. // Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори. Київ, 2006. С. 112–232.
11. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: затверджена Наказом Міністерства юстиції України 12.12.2011 р. № 3505/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 07.09.2015 № 1659/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11#Text>
12. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затверджена Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
13. Про затвердження Змін до Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Наказ Міністерства юстиції України від 03.02.2020 р. № 336/5.

Базова

14. Mykola Nechyporuk, Volodymyr Pavlikov, Nataliia Filipenko, Hanna Spitsyna, Ihor Shynkarenko *Cyberterrorism (2020) Attacks on Critical Infrastructure and Aviation: Criminal and Legal Policy of Countering. Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering – 2020. Synergetic Engineering P. 206-220. ISBN 978-3-030-66716-0 ISBN 978-3-030-66717-7 (eBook).* URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-66717-7>.
15. Filipenko N. Ye., Spitsyna H. O. *Forensic prevention: the concept of implementation in Ukraine. Challenges of legal science and education: an experience of EU countries and introduction in Ukraine : Collective monograph.* Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2020. P. 408-431. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-007-0-23>.
16. N. Ye. Filipenko & O. V. Sharapova *Theoretical and Applied Elements of Forensic Prevention. Public Policy and Administration Review* December 2019, Vol. 7, No. 2, pp. 10-20. URL: <https://doi.org/10.15640/ppar.v7n2a2>.
17. *Textbook of Criminalistics. Vol. 1: General Theory*/ed. by Hendrik

Malevski, Valery Shepitko. Kharkiv: Apostille Publishing LLC, 2016. 488 p.

18. Азаров Ю. І., Рафальський Є. О. Особливості взаємодії слідчого з експертом (спеціалістом) на початковому етапі досудового розслідування. *Юридична наука*. 2014. № 10. С. 87–96. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv.pdfirbis-nbuv.gov.ua>cgi-bin>irbis_nbuv>cgiirbis_64>jnn_2014_10_11

19. Бараняк В. М. Нормативно-правове регулювання, організація і тактика взаємодії слідчого з експертом. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. 2015. № 813. С. 215–218.

20. Бараняк В. М. Принцип незалежності судового експерта: аналіз законодавства України у сфері судово-експертної діяльності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки: зб. наук. праць. 2016. № 850. С. 469–472.

21. Біленчук П. Д., Семаков Г. С. Судове експертознавство: поняття, сутність, класифікація видів експертних досліджень // Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 27 лютого 2020 р.). Київ-Маріуполь, 2020. С. 33–37.

22. Дудоров О.О. Узагальнення судової практики у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (статті 172-4 172-9 КУпАП). 2019. 253с. URL: <http://pravo.org.ua/img/books/files/1568817689cplr.%20consolidated%20judicial%20practice%20on%20administrative%20offenses%20related%20to%20corruption.pdf>.

23. Карчевський В. М. Кримінальна відповідальність за незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин, систем та комп'ютерних мереж: Монографія / МВС України, Луг. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України; Наук. ред. Л.М.Кривоченко. Луганськ, 2002.

24. Клименко Н. І. Міжнародне значення судово-експертної діяльності // Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку: збірник матеріалів круглого столу/ред. кол.: О. Л. Кобилянський, П. Є. Антонюк, Є. Ю. Свобода. Київ: ННІ ПФЕКП НАВС, 2015. С. 165–168.

25. Кочура О. О. Визначення поняття «спеціальні знання» та їх використання у кримінальному провадженні // Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтєвського (м. Харків, 8 листопада 2017 р.)/МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 284–286.

26. Можаяєв О. О., Логвиненко М. О., Чорний С. В. Автоматизована система накопичення емпіричних даних у сфері комп'ютерно-технічних експертиз // Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Координатор проектів ОБСЄ в Україні. Харків : ХНУВС, 2018.С. 296-298.

27. Органи юстиції та судові експерти: порядок та види контролю /Південно-східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції України (м.Дніпро). URL:https://psjust.gov.ua/post_news/%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8

28. Основи судової експертизи: навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта/авт.-уклад.: Л.М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків: Право, 2016. 928с.
29. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
30. Сімакова-Єфремян Е. Б. Теоретико-правові та методологічні засади комплексних судово-експертних досліджень: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2017. 503 с.
31. Суб'єкти судово-експертної діяльності, їх статус та повноваження. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_46804
32. Титаренко О. О. Зарубіжний досвід програмування протидії злочинності: можливості для України: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2019. 192с.
33. Філіпенко Н. Є. Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України : монографія. Харків : *Коллегіум*, 2020. 392 с.
34. Філіпенко Н. Є. Інформаційні системи в судово-експертній діяльності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип.18. Харків: Право, 2018. С. 271–281.
35. Філіпенко Н. Є., Свідерський О. О. Складові частини інформаційної системи судово-експертної діяльності. Актуальні питання судової експертизи та криміналістики: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 95- річчю Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 10–11 жовтня 2018 р.). Харків: Право, 2018. С. 30–32.
36. Філіпенко Н. Є. Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України : монографія. Харків : *Коллегіум*, 2020. 392 с.
37. Філіпенко Н. Є. Проблеми визначення об'єкта кримінологічної діяльності експертних установ. Актуальні питання юридичної науки та практики : тези доп. учасників І Наук.-практ. онлайн-конф. (Київ, 23 квіт. 2020 р.). Київ: НДІ ППСН, 2020. С. 47-50.
38. Філіпенко Н. Є. Виявлення детермінант злочинності у процесі експертного дослідження // Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 27–28 травня 2020 р. / за заг. ред. Б. Р. Стецюка. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2020. С. 422-425.
39. Філіпенко Н. Є., Оболенцева-Красивська О. С. Судово-експертні установи України як суб'єкт протидії злочинності. Актуальні проблеми криміналістичного та експертного забезпечення діяльності правоохоронних органів та суду в Україні. НДІ публічної політики і соціальних наук. Харків, 2021. С. 52-56.
40. Філіпенко Н.Є., Лукашевич С.Ю. (2023) Інформаційні методики дослідження кримінальних правопорушень, вчинених з використанням технологій штучного інтелекту. Наукові перспективи (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія») Випуск № 11(41)2023. Київ. 2023. № 1(7) С.1084-1096.
41. Filipenko N.Ye., Lukashevych S.Yu. (2023) Information technologies in law

enforcement, security and expert activities. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»). Випуск № 13(27) 2023. С. 13-22.

42. Філіпенко Н.Є., Лукашевич С.Ю. Діяльність судово-експертних установ щодо запобігання злочинності з використанням прогресивних інформаційних методик та технологій. Журнал «Наукові інновації та передові технології» № 14(28) 2023 (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). С. 487-496.

43. Mykola Nechyporuk, Oleksandr Kliuiev, Aleksandar Ivanović, Nataliia Filipenko (2021) Development Strategy of International Cooperation of Forensic Science Institutions of Ukraine with Foreign Experts in Prevention of Terrorist Attacks on Aerospace Industry and Critical Infrastructure. Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering – 2021. Synergetic Engineering Pp. 825- 848. Presents the proceedings of the ICTM'21 Conference held in Kharkov, Ukraine, at November 28– 29, 2021. ISBN: 978-3-030-94259-5 (eBook). URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-94259-5_64

44. Nataliia Filipenko, Svetlana Andrenko (2021) Principles of criminological activity of forensic science institutions of Ukraine Sud ekspertizasi: kecha va bugun. Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari // Mas'ul muharrir: A.U.Xalilov. X.Sulaymonova nomidagi Respublika sud ekspertizasi markazi. – Toshkent: Respublika sud ekspertizasi markazi, 2021 (Материалы научно-практической конференции “СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА: ВЧЕРА И СЕГОДНЯ”, посвящённой 70- летию Республиканского центра судебной экспертизы им. Х. Сулаймановой 30 июнь – 1 июль 2021 года). Р. 46-49.

45. Filipenko N., & Bublikov A. As for determination of certain stages of preventive forensic expert activity. Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2020 р.). Харків: НДІ ППЧН, 2020. С. 136-138. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201120/article/view/filipenko.

46. Vladislav Fedorenko & Natalia Filipenko & Inesa Shumilo & Volodymyr Nesterovych & Svitlana Nischymna, (2021) Entrepreneurial activity of the IT sector in the conditions of the COVID-19 pandemic and in the post-quarantine period. Entrepreneurship and Sustainability Issues, VsI Entrepreneurship and Sustainability Center, vol. 8(4), pages 697-712, June. Handle: RePEc:ssi:jouesi:v:8:y:2021:i:4:p:697-712DOI: 10.9770/jesi.2021.8.4(43) (Wed of Science)

47. Nechyporuk, M., Pavlikov, V., Ivanović, A., Filipenko, N. (2021) Forensic Science Possibilities Within The Framework Of Criminal Proceedings While Aviation Accidents (Review Article). Archives of Criminology and Forensic Sciences. 1(3). 56-66. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.3.2021.05>

48. Шинкаренко І.Р. Основи боротьби з тероризмом: навч. посіб. для вищих навчальних закладів МВС України / Шинкаренко І.Р., Ханькевич А.М., Никифорчук Д.Й. та ін. МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2011. 403 с.

49. Шинкаренко І.Р. Деякі проблеми розвитку української поліцейської

науки // Zbior artykułow naukowych Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej organizowanej dla pracownikow naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych «Economy. Zarządzanie. Państwo i Prawo Naukowa i

50. Praktyczna Nauka światowa: problemy i innowacje » (31.10.2017). Warszawa, 2017. 100 str., С.94-100.

51. Харківський П. П. Комп'ютерно-технічна експертиза: проблемні питання. Криміналістичний вісник : наук.практ. зб. / голов. ред. В.В. Чернєй / ДНДЕКЦ МВС України; НАВС. К. : ПК «Типографія від «А» до «Я», 2014. № 2 (22). 220 с.

52. Щербаковський М.Г. Судова експертологія : навчальний посібник. Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008.

53. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері та основи інформаційної деліктології: монографія / І. В. Арістова, О. А.Баранов, О. П. Дзьобань та ін.; за заг. ред. проф. К. І. Белякова. Київ: КВІЦ, 2019. 344 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційна веб-сторінка Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
2. Офіційна веб-сторінка Президента України: www.president.gov.ua
3. Офіційна веб-сторінка Кабінету Міністрів України: www.kmu.gov.ua
4. Офіційна веб-сторінка Єдиного реєстру судових рішень України: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
5. Офіційна веб-сторінка Мінцифри та Комітету цифрової трансформації України <https://thedigital.gov.ua/>